

Salvador Cardús i Ros

Més considerats del que cal

El període festiu que acabem de deixar enrere m'ha brindat unes hores de calma per llegir un llibre publicat per La Campana el setembre passat. Es tracta de *Wonder*, de J.R. Palacios, una dissenyadora gràfica novaiorquesa que amb aquesta primera novel·la publicada en anglès el 2012 ha aconseguit un enorme ressò editorial. El llibre és tan esplèndid que no m'atreveixo a explicar-ne la trama sense por d'espatllar la subtilitat del relat, ni goso lloar en tota la seva plenitud la qualitat literària d'una escriptura tan sòbria com sensible. Mai no havia llegit res de semblant sobre allò que amb la hipocresia pròpia dels termes políticament correctes en diem "diversitat". En aquest cas, una diversitat portada a la màxima tensió dramàtica: l'acceptació escolar d'una criatura de deu anys de cara deforme, cosa que el converteix en un veritable "esguerro", com li diuen amb cruïra alguns dels seus companys. I tot això sense cap concessió a la carrincloneria ni a la sensibleria i, en canvi, com deia la crítica de *The Wall Street Journal*, amb una "insòlita generositat" posada al servei d'una "transformació silenciosa".

Tanmateix, i sense entrar pròpiament en la història que narra Palacios –però sí en el fons–, m'interessa destacar una idea que desenvolupa el director de l'escola que ha acollit August, aquest nen que es presenta amb aquestes paraules: "No penso descriure la meua cara. Segur que és molt pitjor que tot el que us esteu imaginant". Doncs bé, en el seu discurs de graduació davant de pares i alumnes, el director cita una frase de la novel·la *The Little White Bird* escrita el 1901 per l'escocès James Matthew Barrie, autor també del famós *Peter Pan*, estrenada al teatre el 1904. La frase diu: "¿Hauríem d'instaurar una nova norma de vida que digués que hem d'intentar ser una mica més considerats del que cal?". El director s'atura en aquest punt, i troba que l'expressió "més considerats del que cal" és una frase meravellosa. Efectivament, no n'hi hauria prou de ser considerats sinó que cal ser-ne més del que és estrictament necessari. I això, per quina raó? Doncs, segons el personatge de la novel·la, per deixar clar que no es tracta només de mostrar que en podem ser, de considerats, sinó que tenim la llibertat de voler-ho ser.

El terme *considerar* deriva de *sideral*, del llatí *sidus*, *sideris*, que significa 'constel·lació', 'estel'. I d'aquí que considerar

vulgui dir "examinar atentament", "contemplar", potser amb alguna intervenció inicial de la idea de "contemplació divina", segons Joan Coromines. En el context que ara comentem, *ser considerat* es refereix al fet de tenir en compte els altres abans d'obrar. Es tracta, en definitiva, d'un terme molt proper a aquell altre de *respecte*, que, amb una etimologia completament diferent, també acaba sig-

JAVIER AGUILAR

nificant "mirar amb atenció" i que en més d'una ocasió he contraposat a la idea de tolerància, que com a virtut educativa sempre m'ha semblat confusa –no tot mereix ser tolerat!– i que, sobretot, he jutjat del tot insuficient.

Sense poder-ho afirmar amb la rotunditat amb què ho faria un filòsof expert, tinc la impressió que aquesta consideració de què parla Barrie, entesa com a virtut, és molt propera a la clàssica *prudència*. És a dir, a aquella virtut que entrena en la reflexió abans d'actuar per, precisa-

ment, prendre en consideració els resultats de la nostra conducta i, molt particularment, per preveure'n les conseqüències no volgudes. També intueixo que la consideració és una virtut ben propera a aquella "admiració" a què es refereix Michel Lacroix a *El culte a l'emoció* (2005) i que ens hauria de guardar de la "contaminació del gust". Admirar –etimològicament, "meravellar-se d'alguna cosa"–, escriu Lacroix seguint Descartes, "és subordinar-se respectuosament a allò que és superior", i cita Kant per recordar que aquest filòsof sentia admiració per les realitats més elevades als seus ulls: "El cel estrellat damunt meu i la llei moral a dintre meu". I vet aquí que, amb aquesta mirada a les estrelles, tornem a l'etimologia de la *consideració*.

Ara bé, sigui com sigui, el que trobo digne d'atenció i realment subtil és aquest "una mica més del que cal". És a dir, allò que va més enllà de l'automatisme al qual ens hauria d'haver acostumat la virtut. Podríem dir que la virtut és el primer estadi d'una bona educació cívica, és la rutina que fa possible la convivència, és el bon costum. Però és cert que fa la impressió que, entesa així, la virtut queda coixa en la mesura que li manca la consciència, la voluntat explícita, que no té altre mèrit que la seva utilitat social ni més emoció que la d'una convivència sense fer nosa. Es tracta, doncs, d'ideologitzar la virtut, com fa el discurs sobre els valors convertint-los en doctrina? Com anar més enllà del costum rutinari sense caure en el sermó afectat? Doncs amb aquest "una mica més del que cal". Observeu que Barrie parla de la instauració d'una nova "norma de vida" posant-ho entre interrogants, per accentuar-ne la paradoxa. I és que aquest "una mica més del que cal" només té sentit si, precisament, no és normatiu, si és aquella actitud que afegeix un plus de correcció gratuïta. Un plus que quan hi és, segons el meu parer, és l'expressió del cim de l'èxit educatiu.●

salvador.cardus@uab.cat

Màrius Carol

El calamar gegant

Una expedició científica de la cadena dels Estats Units Discovery Channel i la japonesa NHK ha aconseguit filmar per primera vegada en la història un calamar gegant en aigües de l'oceà Pacífic. El cefalòpode va ser localitzat a més de sis-cents metres de profunditat, a l'oest de l'illa de Chichi-jima, a mil quilòmetres al sud de Tòquio. Aquest animal que la mitologia escandinava i finlandesa denominava Kraken i identificava com un pop o com un calamars se suposava que emergia sobtadament de les profunditats, atacava els vaixells i devorava els mariners.

El calamar gegant o *Architeuthis*, que pot arribar a mesurar vint metres de longitud si se sumen els tentacles al seu cos, resulta una raresa zoològica que té tres cors, una visió cent vegades més potent que la de l'home i un cervell molt desenvolupat. Habita als fons marins i no és agressiu, més aviat al contrari, ja que resulta fugisser, especialment a causa dels catxalots, que el consideren una menja exquisida. El seu organisme disposa d'una espècie de sífo que li permet una propulsió a

Aquest cefalòpode que ha filmat la cadena Discovery Channel va inspirar Plini el Vell, Melville o Verne

raig que dona força velocitat als seus desplaçaments malgrat l'enorme mida que té.

El cefalòpode gegant, que en cas que es cuinés permetria fer amb els seus anells calamars a la romana de la mida d'un flotador, ha inspirat la literatura des de l'antiguitat, en què Plini el Vell en va descriure al seu *Naturalis Historia* un exemplar, que assegurava haver trobat mort en una platja, com un animal amb el cap de la mida d'un barril, de nou metres de llarg i uns tres-cents vint quilos de pes. A començaments del segle XIX, Pierre Dénys de Montfort recull, a la seva *Història general i particular dels grans mol·luscos*, el testimoni de Plini al costat dels albiraments de mariners noruecs i baleners de l'oceà Àrtic, i fins i tot va fabular sobre la desaparició de vaixells de guerra britànics, uns anys abans, a causa de l'atac d'aquests cefalòpodes. El Kraken va inspirar un poema a Alfred Tennyson, i més tard Herman Melville va concedir protagonisme al calamar gegant a *Moby-Dick*, mentre Juli Verne ho feia a *Vint mil llegües de viatge submarí*. De fet, editorials com Gargola, Panamericana o Alianza han il·lustrat les portades de les seves edicions de l'obra de Verne amb gravats d'aquest animal tan poc conegut i, alhora, objecte de tantes llegendes.

Curiosament, en alguns tractats mitològics s'associa el Kraken amb la referència al monstre marí conegut com a Leviatan a la Bíblia, on s'explica que pujarà des de les profunditats marines al final dels dies. Que en temps de crisi tan dura s'hagi pogut filmar un calamar gegant relativament a prop de la superfície –arriben a viure a 1.500 metres– pot fer fabular algú que es tracta d'un anunci de l'apocalipsi. Però que no s'estengui l'alarma, que seria una última inspiració literària, no divina.●

Oriol Pi de Cabanyes

Postfesta

És curiós que la més desenfrenada apoteosi del consum anual es concentri precisament en aquests dies nadalencs, de Cap d'Any i de Reis. Precisament en el temps en què totes les prediques del bonisme tradicional coincideixen a aconsellar que ens oblidem de les preocupacions pròpies de l'ésser adult i ens convertim en els innocents de cor que mai no havíem d'haver deixat de ser, i així tornem, en certa manera, al feliç paradís d'abans de la caiguda original.

Venim d'una època d'infantilització general progressiva, en la qual els valors predominants tendien a la dependència en tots els ordres de la vida i a l'escaqueig de tota responsabilitat. El reaccionarisme de Peter Pan, la negativa a canviar cap al que encara és desconegut, ha arribat a ser, més que un complex, una epidèmia. No hi ha

pitjor conservadorisme que el de no voler créixer, en el sentit de no voler evolucionar cap a noves cotes de desenvolupament corporal o mental.

I encara que no ha desaparegut del tot la fe en els miracles, representada per la loteria, en general avui es creu –cosa que no es va creure en èpoques més confiades– que el futur pot ser pitjor. Venim d'una època en què es tractava de consumir en temps present totes les energies, i ruc l'últim que arribava al ball. El petit estalvi, en el sentit tradicional de la paraula, es va anar volatilitzant com a virtut.

O es va convertir en un suposat estalvi-inversió a l'abast de tots pel qual un s'endutava fins a les celles per assegurar-se un sostre en propietat. Amb la qual cosa ens vam voler adscriure a un habitatge hipotecat de manera similar a com era adscrit a la

propietat de l'amo l'esclavitzat pagès de renença, també anomenat *serf de la gleba* perquè era considerat una cosa més de la terra de conreu; de la qual no podien marxar ni ell ni els seus fills sense atèner-se als ferotges *mals usos* del feudal.

Venim d'una època en què ja no només es van imposar els valors del "disgues-me el que tens i et diré el que val" sinó el poder de l'inconscient que explotava aquell anunci d'una entitat de crèdit: "Ho veus, ho vols, ho tens". La publicitat, que apel·la a les emocions ho sap perfectament: al negoci no li convé que entre el desig i la seva satisfacció hi hagi el fre de la consciència, que és sempre la consciència dels límits.

S'ha acabat la festa. I en part encara s'ha de pagar. La crisi ens deixarà moltes conseqüències negatives. Però també algunes lliçons que ens poden ser molt positives.●